

УДК 76.01

**ВПЛИВ ЦИФРОВОГО ПРОГРЕСУ НА КЛАСИЧНУ КАЛІГРАФІЮ.
ЗАРОДЖЕННЯ ЛЕТТЕРІНГУ ЯК ЗАСОБУ СУЧАСНОГО ДИЗАЙНУ****Терещенко А. А., Чернявський К. В.**

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті наведено огляд впливу технічного прогресу на класичну каліграфію. Досліджено становлення класичної каліграфії в історичному контексті та проведений аналіз змін за останні роки під впливом комп'ютеризації суспільства. Проаналізовано використання каліграфії в продуктах сучасного дизайну та визначена грань між каліграфією і сучасним леттерінгом та перспективи їх подальшого розвитку.

Ключові слова: графічний дизайн, леттерінг, каліграфія, шрифтові композиції

Впродовж останніх років каліграфія неодноразово була об'єктом мистецтвознавчого аналізу, але наукові дослідження цих робіт не передбачали виявлення та причини появи нового стилю в графічному дизайні яке відбувається прямо зараз. Розвиток цифрових систем призвів мистецтво каліграфії до взаємодії з різними каліграфічними культурами та завдяки новим можливостям і потребам графічного дизайну з'являються нові стилі та форми, які вже сьогодні активно використовуються в графічному дизайні та мають перспективи розвитку. Відомо, що однією з основних ознак сучасного суспільства є його комунікативність, орієнтована на сприйняття інформації будь-якої складності через прості візуальні форми. Графічний дизайн є найбільш мобільним серед візуальних мистецтв, завдяки тому що його основна мета візуалізувати інформацію, що призначена для масового поширення та підвищити якість життя людей за допомогою гармонізації навколишнього середовища. Саме смисловий набір літер складений в художньо-гармонійну композицію є одночасно ємким, інформативним та візуально привабливим засобом передачі інформації.

Сьогодні, в століття інформації, можна зустріти масу логотипів, веб-сайтів, постерів та багато інших продуктів графічного дизайну з використанням різних каліграфічних стилів. Сучасні каліграфічні роботи досить сильно відрізняються від класичної каліграфії, де ми звикли бачити чіткі літерні форми. На зміну приходять шрифти повні експресії та нестандартних рукописних форм. Саме тому сучасні дизайнери сьогодні вчать не тільки володінню комп'ютерними софтами, але й опановують мистецтво рукописного шрифту.

Постановка завдання

Каліграфічна основа досі явно читається в формоутворенні будь-яких текстових шрифтів, і антикв, і гротесків. Форми літер залишаються незмінними з початку їх утворення і до сьогодні, але кожен раз з пером писаря вони набувають нового емоційного забарвлення в момент письма. Сягнувши високого розвитку в до друкарські часи, зараз каліграфія втратила свою основну функцію але все ж не відходить у минуле, а повертається у вигляді мистецтва. Завдання полягає в дослідженні впливу цифрової епохи на мистецтво минулого та визначення місця каліграфії у сучасному мистецтві як невід'ємної складової графічного дизайну. В ході дослідження має бути знайдена грань між класичною каліграфією та леттерінгом, аналіз сучасної каліграфії, матеріалів і технологій, а також етапів перевтілення. Проаналізувати вплив комп'ютеризації та появи нового багатішого інструментарію графічних дизайнерів на розвиток каліграфії та перевтілення в нову течію мистецтва. Визначення причин постійних звернень до каліграфії в епоху цифрових технологій.

Результати дослідження

Каліграфія пройшла довгий шлях розвитку та багато ступенів формування поки дійшла до наших часів. Наші пращури використовували знакові малюнки для збереження і передачі інформації нащадкам, але малюнки на стінах ще не можна назвати каліграфією. Подібне малюнкове письмо з піктографії трансформувалося в ієрогліфи. «У Стародавньому Єгипті писемність трансформувалася в словесно-складову систему знаків – ієрогліфів, відповідних окремим словами, назвами предметів, їх контурах, поняттям і звукам. Будучи надбанням вузького кола обраних, непосвяченим володіння писемністю здавалося великим дивом, даром небес і тому можна говорити про магічну владу писемності над масою народу в початкову пору його появи» [1, с.13]. Але сьогодні коло «посвячених» багаторазово розширилося, писемність впевнено зайняла своє місце в культурі людства і стала найпоширенішим способом передачі інформації. Та не можна заперечувати наявність її магічної влади і в наші часи. Хоча каліграфія і втратила своє основне призначення у вигляді збереження та передачі вербальної інформації, але натомість придбала нове значення – персоніфіковане застосування в графічному дизайні для гармонізації навколишнього середовища, саме тому її масштаби зараз постійно розширюються.

Професійно оброблений текстовий об'єкт, насичений певним смисловим навантаженням у вигляді графічних елементів має магічну силу моментально

проникати в свідомість глядача і доносити неймовірні обсяги інформації. З появою можливостей створення великої кількості однакових товарів, в тому числі, продуктів графічного дизайну, одночасно зросла потреба в персоніфікації та комп'ютеризації каліграфічних композицій. Як і кожен окремий індивід суспільства прагне до самовираження особистості за допомогою зовнішнього вигляду, так само і величезні корпорації, виробники продуктів прагнуть до оригінальності зовнішньої оболонки своїх товарів. Хоча, з розповсюдженням комп'ютерів може здатися, що вимоги від дизайнера високого ступеня майстерності в каліграфії вже відійшла на другий план. Сучасний репертуар шрифтів представлений безліччю каліграфічного типу гарнітур завжди легко дістається та використовується в продуктах дизайну. Здавалося б, за допомогою такого інструментарію дизайнер, може вирішувати будь-які завдання, не вдаючись до засобів, що надаються майстрами каліграфії. Але будь-який цифровий шрифт не може нам запропонувати абсолютну унікальність та особливість. І якщо немає можливості зробити оригінально, доводиться імітувати оригінальне.

Імітація ручного письма за допомогою друкованих шрифтів має більш ніж 500-річну історію. Від розробки курсиву гуманістичної антикви до численних сучасних розробок, комп'ютерних програм, які дозволяють користувачу будь-якого рівня майстерності створити свій власний акцидентний шрифт. Такі шрифти можна назвати акцидентними через ускладненість їх форм, або велику кількість дрібних деталей, які неможливо відтворити в малому кеглі. Ці шрифти непридатні для набору суцільного тексту. Володимир Григорович Кричевський дає наступне визначення акцидентному шрифту: «Наборний шрифт, спеціально призначений для акцидентції і, строго кажучи, непридатний для інших цілей». «Акцидентні шрифти, за визначенням, служать не стільки зручності читання, скільки видовищності». «До акцидентних шрифтів відносяться фігурні, фантазійні, імітаційні, орнаментовані, об'ємні, що відтіняють, рукописні, італійські, контурні і багато інших шрифтів, що не піддаються класифікації в силу їх незвичайності» [2, с. 11].

Тривалість життя будь якого акцидентного шрифту визначається модою і широтою його використання: від частого вживання він втрачає оригінальність а це означає, що він стає менш затребуваний. Для того, щоб шрифт не втрачав своєї унікальності і не виходив з моди, він повинен набути якості живого і постійно вдосконалюватися, він повинен іти в ногу з розвитком людства. Саме з цієї причини сучасні дизайнери мають опановувати каліграфічне мистецтво та знаходити нові форми

за допомогою сучасних інструментів таких як графічний планшет та різноманітних програм комп'ютерного забезпечення. Аналіз сучасної каліграфії та її роль в комп'ютеризованому суспільстві має важливе теоретичне значення для розвитку методологічної бази шрифтового дизайну.

Цифрова революція привела до того, що каліграфія в Америці, деяких країнах Європи і навіть в Китаї традиції ручного письма відмирають. У зв'язку з цим на конференції представників освітньої сфери з материкового Китаю, Гонконгу і Тайваню було запропоновано ввести в мобільних телефонах з тачскрін спосіб введення ієрогліфів тільки шляхом їх написання рисами. Це свого роду каліграфія цифрової ери. Розвиток цифрових технологій сприяє популяризації та розвитку каліграфії як жанру мистецтва і суттєво збагачує її шляхом створення нових інструментів та методів. З'явився термін «цифрова», або «діджитал» каліграфія. Сучасна каліграфія представлена у двох напрямках. З одного боку – традиційна, «чиста каліграфія», що визнає тільки папір і чорнило, а з іншого боку – цифрова каліграфія, що використовує інші інструменти: сканер, графічний планшет і комп'ютер. Для будь-якої каліграфічної роботи можливо створити безліч варіантів, змінивши її текстуру, колір, структуру і масштаб. Поняття «цифрова каліграфія» ускладнене тим, що чіткого кордону між традиційною і цифровою каліграфією не визначено: якщо вважати визначальним фактором технологію створення каліграфічної композиції за допомогою графічного редактора, то подальша цифрова обробка вже виводить каліграфічну композицію на кордон між класичною каліграфією та леттерінгом. Якщо ми користуємося планшетом для письма та цифровим пером, суть самого акту письма не змінюється, а змінюється лише інструмент. В такому разі саме ступінь втручання в каліграфічну структуру стає визначальним фактором, чи є такий продукт графічного дизайну каліграфією або вже леттерінгом (рис. 1).

Рис. 1. Приклад цифрового втручання в каліграфічну композицію

Тож, якщо після комп'ютерного втручання в каліграфічну композицію немає суттєвих відмінностей від каліграфії, яку ми звичайно отримуємо за допомогою пера, ця композиція класифікується як каліграфія. Та, коли ми отримуємо продукт, який зовні імітує каліграфію, але насичений складними фактурами, незвичними формами, об'ємом тощо, які ми не можемо отримати без допомоги цифрової обробки, цей продукт отримує назву леттерінг.

Але, чому в епоху цифрових технологій кількість постійних звернень до каліграфії тільки зростає і що саме є рушійною силою розвитку цього напрямку мистецтва?

Такі продукти графічного дизайну, що імітують каліграфію, володіють головним критерієм – оригінальністю, тому стають все більш затребуваними, та частіше використовуються для сучасних розробок. Каліграфічна композиція насамперед повідомляє якийсь емоційний лад, і лише в другу чергу доносить вербальну інформацію. Емоційний зміст та унікальність форми повідомлення обумовлює зростаючий інтерес до каліграфії. Здатність каліграфічного повідомлення передавати інтонацію пов'язана насамперед із фактором безпосередності фізіологічного акту ручного письма, при якому емоції пишучого передаються через зчитувальні на невербальному рівні особливості руху руки, швидкості і ритму цього руху. Також не будемо випускати з уваги важливість одержуваного характеру літер від використання різних матеріалів та інструментів, за допомогою яких він виконувався. Характер написання букв тонким пером і витесані тексти на камені мають дуже великі відмінності. Не можна витесати на камені витончений шрифт. Але розвиток цифрових технологій дозволяє нам отримувати найнесподіваніші сполучення, такі як букви з кондитерського крему, наприклад (рис. 2).

Каліграфічне повідомлення завжди персоніфіковане. Персоніфікація має на увазі унікальність композиції графічного простору. Ми відчуваємо ритм і характер руху пишучої руки – не випадково деякі майстри каліграфії порівнюють це мистецтво з танцем. Ці властиві каліграфії якості обумовлюють постійне звернення до неї професійних дизайнерів-графіків. А сучасна цифрова техніка та програмне забезпечення дозволяють не тільки збагачувати каліграфію введенням різних фактур, фонів і ефектів, але і створювати 3D каліграфію і анімовану каліграфію. «Каліграфія – це як інтонація, з якою ми не говоримо, а пишемо слова», – вважає Авраам Борщівський [3].

Рис. 2. Літери у вигляді кондитерського крему

Висновки

Цифрова ера призвела мистецтво каліграфії до затвердження каліграфії в якості одного з популярних засобів в графічному дизайні, також одного з жанрів сучасного мистецтва. Оскільки в каліграфії відбувається унікальний союз вербальної та невербальної комунікацій, цей графічний метод є потужним засобом персоніфікації простору або повідомлення через створення унікальних композицій і особливої емоційно насиченості і саме ці якості забезпечують їй місце в сучасності. «Ми не уявляємо собі сучасну культуру без шрифту, і чим ширші і урізноманітненні способи вживання шрифту, тим більше уваги ми зобов'язані приділяти його якості. Широкий розмах і темп нашого життя вимагають від мистецтва шрифту багатства і різноманітності» [4, с. 6].

Отже, цифровий прогрес не знищує каліграфію, навпаки наслідки комп'ютерної революції дозволяють мистецтву каліграфії перейти на новий рівень розвитку, остаточно ствердитись як у сфері професійного дизайну, і також як окремий жанр мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдеско И. Т. Каллиграфия. / И. Т. Богдеско. – СПб. : Агат, 2005. – 176 с.
2. Кричевский В. Г. Типографика в терминах и образах. – В 2-х т. Т. 1. / В. Г. Кричевский. – М. : Слово, 2000. – 144 с.

3. Современный музей каллиграфии [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.calligraphy-museum.com>
4. Виллу Тоотс. Современный шрифт. / Тоотс Виллу. – М. : Книга, 1966. – 270 с.

Влияние цифрового прогресса на классическую каллиграфию. Зарождение леттеринга как средства современного дизайна

Терещенко А. А., Чернявский К. В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

В статье приведен обзор влияния технического прогресса на классическую каллиграфию. Исследовано становление классической каллиграфии в историческом контексте и проведён анализ изменений за последние годы под влиянием компьютеризации общества. Проанализировано использование каллиграфии в продуктах современного дизайна и определена грань между каллиграфией и современным леттерингом и перспективы их дальнейшего развития.

Ключевые слова: *графический дизайн, леттеринг, каллиграфия, шрифтовые композиции*

The impact of digital progress on classical calligraphy. Limbo lettering as a tool of modern design

Tereschenko A. A., Chernyavsky K. V.

Kiev National University of Technology and Design

The article provides an overview of the impact of technological progress on the classical calligraphy. Studied classical calligraphy becoming a historical context and analyzed of changes in recent years under the influence of computerization of society. Analyzed the use of calligraphy in contemporary design products and defined line between calligraphy and modern lettering and analyzed prospects for their further development.

Keywords: *graphic design, lettering, calligraphy, font composition*